

Nota van antwoord

Zienswijzen

Windpark Landmanslust

Ontwerpbesluiten

14 oktober 2020

definitief

Vastgesteld 27 oktober 2020

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding en procedure	1
1.1	Inleiding	1
1.2	Procedure	1
1.3	Binnengekomen zienswijzen	2
2	Zienswijzen	3
2.1	Methode	3
2.2	Indiener zienswijze 1	3
2.3	Indiener zienswijze 2	4
2.4	Indiener zienswijze 3	6
2.5	Gebr. Gresnigt Holding b.v., Kreekweg 2, 4421 RV Kapelle	9
2.6	Indiener zienswijze 4	15
2.7	Indiener zienswijze 5	17
2.8	Indiener zienswijze 6	18
2.9	Indiener zienswijze 7	21
3	Wijzigingen n.a.v. zienswijzen	24
3.1	Samenvatting	24

Bijlagen:

1. Rapportage Whiffle

1 INLEIDING EN PROCEDURE

1.1 Inleiding

Windforce 11 B.V. is voornemens twee windturbines (project windpark Landmanslust) te realiseren nabij de Westerschelde. Het plangebied is gelegen in de polder tussen de Langeweg, de weg langs de zeedijk en het kassencomplex van Seasun B.V. Met deze windturbines wil de initiatiefnemer een bijdrage leveren aan de doelstellingen voor opwek van hernieuwbare elektriciteit. Het project bestaat uit het realiseren en exploiteren van twee moderne windturbines inclusief alle bijbehorende elektrische en civiele infrastructuur. Hiertoe is een ontwerpbestemmingsplan opgesteld en ontwerp omgevingsvergunning afgegeven.

Op 8 juli 2020 zijn twee besluiten ter inzage gelegd voor zienswijzen:

1. Ontwerpbestemmingsplan Windpark Landmanslust.
2. Ontwerp-omgevingsvergunning Landmanslust, voor de onderdelen bouw en uitvoeren van een werk of werkzaamheden.

Dit document vormt de beantwoording van de binnengekomen zienswijzen op deze besluiten.

1.2 Procedure

Vanaf 9 juli 2020 hebben de bovengenoemde besluiten gedurende zes weken ter inzage gelegen. Daaraan voorafgaand heeft op 29 juni 2020 een openbare informatieavond plaatsgevonden rond deze besluiten in De Vroone, te Kapelle, georganiseerd door de initiatiefnemer. Op 16 juni 2020 is het plan, gezamenlijk met het naastgelegen windpark Willem Annapolder, toegelicht aan de gemeenteraad in een openbare raadsvergadering. Op de ontwerpbesluiten zijn zienswijzen ingediend. In dit document zijn de ingediende zienswijzen verzameld en beantwoord.

1.3 Binnengekomen zienswijzen

Er zijn in totaal acht zienswijzen binnengekomen, allemaal ingediend door private rechtspersonen, zijnde particulieren of bedrijven. De Provincie Zeeland heeft schriftelijk laten weten geen zienswijze in te dienen.

Binnengekomen reacties van rechtspersonen¹:

1. Indiener zienswijze 1
2. Indiener zienswijze 2
3. Indiener zienswijze 3
4. Gebr. Gresnigt Holding b.v.; Kreekweg 2, 4421RV Kapelle
5. Indiener zienswijze 4
6. Indiener zienswijze 5
7. Indiener zienswijze 6
8. Indiener zienswijze 7

In deze nota worden de zienswijzen per ingediende zienswijze beantwoord. Gezien de gecoördineerde voorbereiding en besluitvorming, worden in deze antwoordnota zowel de zienswijzen op het ontwerpbestemmingsplan als die op de ontwerp Omgevingsvergunning beantwoord. De gemeenteraad is bevoegd waar het bestemmingsplan betreft, het college van burgemeester en wethouders is het bevoegd gezag voor de Omgevingsvergunning.

¹ Conform de AVG worden ingediende zienswijzen van private personen geanonimiseerd opgenomen in deze nota van antwoord. De NAW gegevens van de indiener zijn bij het bevoegd gezag bekend.

2 ZIENSWIJZEN

2.1 Methode

Onderstaand zijn de uit de zienswijzen afgeleide vragen en punten opgenomen, waarbij deze per individueel punt beantwoord zijn. Hiervoor zijn de ingediende zienswijzen opgeknipt om de beantwoording zo overzichtelijk mogelijk te maken.

2.2 Indiener zienswijze 1

2.2.1 *Gevolgen productie en winning neodymium*

Indiener mist een beschouwing van de productie en winning van neodymium voor windturbines. Hiertoe heeft indiener een rapport van de groene rekenkamer meegezonden met zijn zienswijze.

Antwoord

Neodymium is een zogenaamd zeldzaam metaal dat veel toepassingen kent. Het zit in de meeste mobiele telefoons en komt vaak voor in airbags, ziekenhuisapparatuur en zelfs kinderspeelgoed. Het gebruik ervan is niet schadelijk voor mens en milieu. In sommige landen, met name China levert de winning wel schade op voor mens en milieu. Ook in windturbines wordt wel neodymium gebruikt, maar niet door alle fabrikanten. En bij sommige fabrikanten verschilt het per type windturbine of er wel of geen neodymium gebruikt wordt. Fabrikanten kijken ook naar locaties waar de winning op niet-schadelijke wijze plaatsvindt. Van alle neodymium dat wordt gebruikt, komt slechts een beperkt deel in windturbines terecht om magneten stabiel te laten functioneren. Aangezien het een kostbaar metaal is, zal het bij afbraak van windturbines zeker gerecycled worden.²

Er is voor windpark Landmanslust nog geen type windturbine gekozen in dit project, waardoor het ook goed mogelijk is dat er een windturbine wordt gebouwd, waarin dit metaal niet gebruikt wordt. In het kader van het milieueffectonderzoek is de scope beperkt tot milieueffecten die zich op de locatie en de directe omgeving van het project voordoen. De productieketen van de windturbines maakt hier geen onderdeel van uit en is daarom niet nader beschouwd.

2.2.2 *Financieel plaatje ontbreekt in relatie tot subsidie voor windenergie*

Indiener is van mening dat een financieel plaatje ontbreekt in het licht van de onmogelijkheid om het project te realiseren zonder subsidie.

Antwoord

In het Bestemmingsplan is in de toelichting in paragraaf 7.3 ingegaan op de financiële uitvoerbaarheid van het voornemen. Momenteel is een SDE++ subsidiestelsel beschikbaar voor het realiseren van hernieuwbare energieprojecten, waarmee de onrendabele top van de elektriciteitsproductie van dit windpark via een bedrag per aan het elektriciteitsnet geleverde kilowattuur wordt gecompenseerd. Deze subsidie kent een looptijd van 15 jaar. Hiervan wil de

² <https://windrijck.com/wp-content/uploads/2014/09/Factsheet-Windenergie-en-het-gebruik-van-neodymium-versie-15-febr-2015.pdf>

initiatiefnemer dan ook gebruikmaken. Het is op basis hiervan aannemelijk dat het project financieel uitvoerbaar is.

Conclusie

De zienswijze leidt niet tot een wijziging van de ontwerpbesluiten.

2.3 Indiener zienswijze 2

2.3.1 *Uitzicht belemmering*

Indiener is van mening dat vanuit haar woning het uitzicht wordt bedreigd door de komst van de windturbines, mede in relatie tot aanwezige hoogspanningsmasten.

Antwoord

Windpark Landmanslust ligt op circa 1,3 kilometer afstand van de indiener van de zienswijze. Tussen de woning en het perceel liggen boomgaardpercelen en de 's-Gravenpolderse Oudedijk. In het kader van het milieueffectrapport is onderzoek gedaan naar de landschappelijke effecten, waaronder de effecten op visuele rust, herkenbaarheid en zichtbaarheid van het windpark. Hierbij is dit in combinatie met de nieuw te bouwen hoogspanningsverbinding beschouwd (zie hoofdstuk 10 van het milieueffectrapport). Aan de hand van diverse visualisaties en een 3D model is een beoordeling van de effecten gemaakt. Hieruit blijkt dat de gevolgen van het voornemen landschappelijk aanvaardbaar zijn. Dit neemt niet weg dat er in de leefomgeving van indiener de komende jaren wijzigingen plaats vinden. Wij zijn echter van mening dat de gevolgen daarvan nog steeds aanvaardbaar zijn.

2.3.2 *Vermindering leefbaarheid, welzijn en welbevinden*

Indiener is van mening dat de komst van de windturbines een negatief effect hebben op de leefbaarheid, welzijn en welbevinden.

Antwoord

In het kader van het milieueffectrapport en de vergunningaanvraag is onderzoek gedaan naar de leefomgevingsaspecten (geluid, slagschaduw, externe veiligheid). Hieruit blijkt dat het voorgenomen plan voldoet aan alle wet- en regelgeving. Ter hoogte van de woning van indiener zijn de te verwachten effecten zelfs ruim beneden de wettelijke norm. Op basis hiervan is in het kader van het bestemmingsplan dan ook geconcludeerd dat het windpark voldoet aan een goede ruimtelijke ordening.

2.3.3 *Geluidcumulatie*

Indiener is van mening dat het geluid van de windturbines in combinatie met het geluid van de rijksweg A58 niet aanvaardbaar is.

Antwoord

In het kader van het milieueffectrapport en de vergunningaanvraag is onderzoek gedaan naar de geluideffecten van het windpark. Hierbij is specifiek ook aandacht besteed aan de cumulatieve geluidbelasting, in combinatie met andere bronnen, waaronder de rijksweg A58. Uit

het onderzoek blijkt dat het voorgenomen windpark voldoet aan alle wet- en regelgeving ten aanzien van windturbinegeluid en dat ter plaatse van de woning ook in cumulatie sprake is en blijft van een goed- woon en leefklimaat na realisatie van de windturbines.

Ter hoogte van de woning van indiener zijn de te verwachten effecten zelfs ruim beneden de wettelijke norm (circa L_{den} 37 dB) en is bovendien het geluid van de rijksweg A58 maatgevend. Op basis hiervan is in het kader van het bestemmingsplan dan ook geconcludeerd dat het windpark voldoet aan een goede ruimtelijke ordening.

2.3.4 Akoestiek binnenshuis

Indiener geeft aan dat de pui van de woning niet is beschouwd.

Antwoord

In het akoestisch onderzoek dat voor het windpark is uitgevoerd wordt gerekend conform het Reken- en Meetvoorschrift (bijlage 4) behorend bij de Activiteitenregeling. Hierin is aangegeven dat altijd getoetst wordt op de buitengevel van de woning. Het materiaal of de akoestische kwaliteit van de pui is in dat kader niet relevant. Gezien de afstand tot de woning en de optredende geluidniveaus ter plaatse kan bovendien worden uitgesloten dat er gevolgen zijn voor het akoestisch binnenklimaat in de woning.

2.3.5 Verlichting

Indiener geeft aan dat de verlichting van de windturbines niet acceptabel is.

Antwoord

Er is een wettelijke verplichting om windturbines met een hoogte van meer dan 150 meter te voorzien van obstakelmarkeringen. Dit is nodig om de veiligheid van luchtvaartverkeer te kunnen garanderen. Wij streven er overigens naar dat er in de toekomst een systeem wordt geïnstalleerd waarbij de verlichting alleen aan gaat wanneer dat noodzakelijk is.

2.3.6 Slagschaduw en lichtschildering

Indiener geeft aan geen slagschaduw te accepteren en bang te zijn voor schittering van de zon op de wieken van de windturbines

Antwoord

In het kader van het milieueffectrapport en de vergunningaanvraag is onderzoek gedaan naar de slagschaduw effecten van het windpark. In dit onderzoek is getoetst aan de normen uit het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling, die in dit kader zijn vertaald naar een (strengere) maximale norm van 6 uur slagschaduw per jaar. Hierbij is tevens onderzocht of cumulatieve slagschaduw (van windpark Willem Annapolder II en Windpark Landmanslust) kan optreden en of dit kan leiden tot een overschrijding van de norm. Uit de slagschaduwcontourenkaarten in de bijlage bij het MER blijkt dat de woning van indiener ruim beneden de norm valt van maximaal 6 uur slagschaduw per jaar. Er treedt in totaal circa 2 uur slagschaduw per jaar op ter plaatse van de woning van de indiener, in de ochtend tussen 08:45 en 09:45 uur in de maand januari en november. Dit wordt acceptabel geacht in het kader van een goede ruimtelijke ordening.

Conform de Activiteitenregeling art 3.13 worden windturbines verplicht voorzien van een coating die lichtschittering moet voorkomen. Daarmee is geen reden te vrezen voor dergelijke schittering.

2.3.7 Vrees voor schade door heiwerkzaamheden

Indiener vreest schade (en waardevermindering) als gevolg van heien tijdens de aanleg van de windturbines

Antwoord

De woning van indiener bevindt zich op circa 1,3 kilometer van de beoogde windturbines van windpark Landmanslust en meer dan 2 kilometer van de beoogde windturbines van windpark Willem Annapolder. Het is uitgesloten dat op dergelijke afstanden heitrillingen nog kunnen leiden tot schade aan gebouwen, conform de SBR richtlijn A. Afhankelijk van de bodemgesteldheid en gehanteerde hei-energie zijn heitrillingen binnen circa 75-150 meter zover uitgedoofd dat deze niet meer boven het achtergrondniveau uitkomen.

Voor algemene waardevermindering van de woning, voor zover deze zou kunnen optreden, wordt verwezen naar de planschaderegeling in paragraaf 7.2. van de toelichting op het bestemmingsplan.

Conclusie

De zienswijze leidt niet tot een wijziging van de ontwerpbesluiten.

2.4 Indiener zienswijze 3

2.4.1 Overleg

Indiener is grondeigenaar van een naastgelegen perceel en geeft aan dat er geen overleg is geweest met hem over het plan. Dit bevreemd hem nu het plangebied ook over zijn perceel heen ligt.

Antwoord

De procedure is op 22 oktober 2019 gestart met het publiceren van de concept notitie reikwijdte en detailniveau. Ook heeft 21 oktober 2019 een openbare informatiebijeenkomst plaatsgevonden over de start van het project. Tijdens deze informatiebijeenkomst is er contact geweest tussen initiatiefnemer en indiener en is informatie uitgewisseld over het project. Op 29 juni 2020 heeft nogmaals een openbare informatiebijeenkomst plaatsgevonden. Daarnaast heeft de initiatiefnemer op meerdere momenten informatie verstuurd aan alle inwoners van Kapelle en de kernen Hansweert en 's Gravenpolder en bewoners in de gelegenheid gesteld zich te laten informeren en nadere vragen te stellen over het project en de milieueffecten. In par 2.4.4. wordt nader ingegaan op de ligging van de veiligheidscontour.

2.4.2 Slagschaduw

Indiener is van mening dat de boomgaard, als gevolg van de aanwezigheid van (seizoens)arbeiders als slagschaduwgevoelig object moet worden beschouwd en ten onrechte niet is onderzocht in het slagschaduwrapport.

Antwoord

Conform de geldende wet- en regelgeving is een boomgaard geen (slagschaduw)gevoelig object, zoals de indiener zelf terecht opmerkt. De boomgaard is daarom ook niet als zodanig beschouwd. Wel is in het slagschaduwonderzoek (bijlage 2 van het bestemmingsplan) middels slagschaduwduurcontouren de jaarlijks optredende slagschaduw ter plaatse van de percelen in de omgeving inzichtelijk gemaakt, zodat voldoende inzicht bestaat over de gevolgen van slagschaduw op de omgeving. Afhankelijk van de positie op het boomgaardperceel is de jaarlijks optredende slagschaduwduur sterk verschillend, maar als gevolg van de oriëntatie van het perceel ten opzichte van de windturbine kan alleen slagschaduw optreden in de middag (na 12 uur). Gezien de aard van het perceel en de daar uit te voeren werkzaamheden wordt de optredende slagschaduw acceptabel geacht.

2.4.3 Geluid

Indiener is van mening dat de boomgaard, als gevolg van de aanwezigheid van (seizoens)arbeiders als toetspunt in het akoestisch onderzoek moet worden beschouwd en de gevolgen voor de ondernemer en medewerkers inzichtelijk wordt gemaakt.

Antwoord

Conform de geldende wet- en regelgeving is een boomgaard geen geluidgevoelig object, zoals de indiener zelf terecht opmerkt. De boomgaard is daarom ook niet als zodanig beschouwd. Wel is in het akoestisch onderzoek middels geluidcontouren de optredende geluidbelasting ter plaatse van de percelen in de omgeving inzichtelijk gemaakt, zodat voldoende inzicht bestaat over de gevolgen van geluid op de omgeving. Ter hoogte van de boomgaard is het optredende geluidniveau circa L_{den} 50-52 dB. Dergelijke geluidniveaus blijven ruimschoots onder de norm uit de Arbeidsomstandighedenwet voor geluid op de werkvloer (artikel 6.8) van bijvoorbeeld een regulier bedrijf.

2.4.4 Veiligheid

Indiener is van mening dat de boomgaard, als gevolg van de aanwezigheid van (seizoens)arbeiders had moeten worden betrokken bij de toetsing van externe veiligheid en dat dezelfde veiligheid als nu wordt ervaren in de boomgaard gehandhaafd blijft.

Antwoord

Conform de geldende wet- en regelgeving is een boomgaard geen kwetsbaar of beperkt kwetsbaar object, zoals de indiener zelf al opmerkt. De boomgaard is daarom ook niet als zodanig beschouwd en vormt geen onderdeel van de toetsing. Wel is in het externe veiligheidsonderzoek berekend op welke afstand de Plaatsgebonden risicocontouren $PR 10^{-6}$ en $PR 10^{-5}$ zijn gelegen. De $PR 10^{-6}$ contour ligt over het boomgaardperceel. Dit betekent dat de kans dat iemand als gevolg van een calamiteit aan de windturbine letsel oploopt (komt te overlijden) een op de miljoen is, op het moment dat die

persoon zich het gehele jaar op een en dezelfde plek in de boomgaard zou bevinden. Aangezien de aanwezigheid van personen door de indiener op circa 800 uur wordt geschat in zijn zienswijze, is de verblijfstijd van één individu daarmee nog minimaal een factor 10 lager (een jaar bestaat uit 8.760 uur). Hierbij is nog geen rekening gehouden met het feit dat de verblijfstijd over meerdere personen wordt verspreidt, plus dat deze persoon zich niet continue op dezelfde locatie binnen het perceel bevindt. Daarmee wordt de tijd per persoon nog kleiner. De optredende risico's voor personen die zich in de boomgaard bevinden voldoen aan de wet- en regelgeving en zijn bovendien verwaarloosbaar klein.

De in het bestemmingsplan opgenomen PR 10^{-6} contour, welke over de boomgaard komt te liggen heeft geen gevolgen voor de gebruiksmogelijkheden van de boomgaard, aangezien binnen deze cirkel geen kwetsbare objecten of risicovolle installaties mogen worden gebouwd. Het bestemmingsplan biedt deze mogelijkheid nu niet, waardoor er geen feitelijke verandering in de gebruiksmogelijkheden plaatsvindt. Het exploiteren van de boomgaard voor het telen van fruit blijft bestaan, ook binnen de opgenomen PR 10^{-6} contour.

2.4.5 Flora en fauna

Indiener is van mening dat de effecten op de buizerd onvoldoende onderzocht zijn.

Antwoord

In de Natuuronderzoeken is onder andere gekeken naar de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten, maar ook naar mogelijke effecten op roofvogels zoals de buizerd. De verschillende soorten roofvogels (waaronder de buizerd) die in de omgeving van het plangebied broeden, hebben een relatief grote actieradius, maar zijn met name overdag actief en worden in Noordwest-Europa relatief weinig gevonden als aanvaringsslachtoffer van windturbines. Dit komt omdat deze soorten relatief goede zichtjagers zijn en de windturbine goed kunnen ontwijken. Voor dit project worden daarom geen slachtoffers verwacht van deze soort.

2.4.6 Waardevermindering perceel

Indiener is van mening dat geen rekening is gehouden met de waardevermindering van het perceel als gevolg van de effecten.

Antwoord

Indien de indiener van mening is schade te leiden kan tot vijf jaar na vaststelling van het bestemmingsplan een verzoek tot tegemoetkoming in planschade worden ingediend. Dit is wettelijk bepaald en ook opgenomen in het bestemmingsplan.

Conclusie

De zienswijze leidt niet tot een wijziging van de ontwerpbesluiten.

2.5 Gebr. Gresnigt Holding b.v., Kreekweg 2, 4421 RV Kapelle

2.5.1 *Glastuinbouw concentratiegebied*

Indiener is van mening dat in de bestemmingsplannen onvoldoende rekening wordt gehouden met de omstandigheid dat de Willem Annapolder ook een glastuinbouwconcentratiegebied is in de provinciale Omgevingsverordening. Indiener verwijst naar een beleidstekst uit het provinciale Omgevingsplan 2018, waaruit blijkt dat beperkte doorontwikkeling kansrijk wordt geacht in relatie tot verduurzaming. Volgens indiener kan Seasun haar glasareaal niet meer uitbreiden als gevolg van de realisatie van de windenergieprojecten, vanwege risico's en slagschaduw. Gevolg hiervan is volgens indiener dat Seasun haar verduurzamingsambities niet kan verwezenlijken. Indiener wil daarom dat windpark Landmanslust niet wordt mogelijk gemaakt en verwijst tot slot naar een ander project waar volgens indiener windenergie en glastuinbouw niet verenigbaar zouden zijn.

Antwoord

In de provinciale Omgevingsverordening is een deel van de Willem Annapolder aangewezen voor glastuinbouw. Volgens deze verordening gaat het op deze locatie om een zogenaamd 'bestaand solitair glastuinbouwbedrijf'. Het betreft de percelen zoals opgenomen in kaarten behorende bij de Omgevingsverordening 2018:

Bron: <https://www.atlasleefomgeving.nl/kaarten?config=3ef897de-127f-471a-959b-93b7597de188&gm-z=10&gm-x=55378.63830805293&gm-y=386828.72183200944&gm-b=1544180834512,true,1:1553505464649,true,1>

Uit deze kaarten blijkt dat dit de percelen van de bestaande kassen betreft. In het overige deel van de Willem Annapolder is geen sprake van een aanwijzing als concentratiegebied vanuit de provinciale verordening. De Willem Annapolder is in dezelfde provinciale verordening ook

aangewezen als concentratielocatie voor windenergie (kaart 4 bij de verordening). Waar voor de glastuinbouw een exacte begrenzing op perceelniveau is aangegeven, is dat voor de windenergie niet het geval. Voor windenergie betreft het gebied in principe de gehele polder.

De provinciale Omgevingsverordening geeft in artikel 2.18 aan dat uitbreiding van glastuinbouwbedrijven niet wordt toegestaan. Uitzondering hierop is mogelijk tot ten hoogste 2 hectare, indien dit noodzakelijk is voor de continuïteit van het bedrijf en omgevingskwaliteiten zich daartegen niet verzetten. Uitbreiding met 4 hectare is mogelijk indien elders 2 hectare glas wordt gesaneerd.

De dichtstbij gelegen nieuwe windturbine van windpark Landmanslust komt op circa 360 meter ten oosten van het bestaande kassencomplex. Gezien deze afstand is er vanuit de huidige wet- en regelgeving op het gebied van externe veiligheid en slagschaduw geen directe belemmering om het bestaande kassencomplex uit te breiden aan de oostzijde. Het nieuwe windpark Landmanslust maakt een eventuele uitbreiding van de kas in principe niet onmogelijk.

Echter de gronden buiten het bestaande glastuinbouwcomplex zijn niet in eigendom van de indiener van de zienswijze. Zonder een grondpositie heeft indiener (het glastuinbouwbedrijf) niet de mogelijkheid om uit te breiden. De huidige grondeigenaar is voornemens medewerking te verlenen aan de realisatie van het windpark. Tot slot is een eventuele uitbreiding op deze percelen volgens het geldende bestemmingsplan niet mogelijk.

Wij zijn van mening dat windenergie en glastuinbouw activiteiten zijn die verenigbaar zijn binnen de Willem-Annapolder en de ontwikkeling van de windparken geen onevenredige beperking oplegt aan de het bestaande glastuinbouwbedrijf.

2.5.2 Slagschaduw

Indiener is van mening dat de realisatie van de windparken leidt tot een onaanvaardbare toename van slagschaduw op de kassen ten opzichte van de huidige situatie. Tevens is indiener van mening dat de drempelwaarde voor wanneer gesproken wordt van aanwezige slagschaduw in de onderzoeken ontbreekt. Om onevenredige slagschaduwhinder te voorkomen zou derhalve de volgende planregel die toeziet op de bescherming van de werknemers van Seasun moeten worden opgenomen in de bestemmingsplannen:

Planregels

4.3 Specifieke gebruiksregels

4.3.1 Maatwerkvoorschrift ten aanzien van slagschaduw

- a. de windturbines bestemd voor 'Bedrijf – Windturbinepark' dienen te voldoen aan de slagschaduwnorm van maximaal 6 uur slagschaduw per jaar op slagschaduwgevoelige objecten. Indien meer dan 6 uur per jaar slagschaduw optreedt moet een automatische stilstandvoorziening worden ingesteld en in werking treden;

- b. het kassencomplex gevestigd aan de Kreekweg 2 te Kapelle dient te worden beschouwd als een slagschaduwgevoelig object;
- c. specifiek voor het kassencomplex geldt dat voorkomen van slagschaduw alleen benodigd is gedurende werktijden. Dit betekent dat een automatische stilstandvoorziening in werking treedt van maandag tot en met zaterdag, binnen de volgende tijden:

- december - januari 08:00 – 17:00 uur
- februari – mei 07:00 – 17:00 uur
- juni – augustus 06:00 – 17:00 uur
- september – november 07:00 – 17:00 uur

Deze voorziening zorgt ervoor dat er op deze dagen en tijden geen slagschaduw kan optreden ter plaatse van het kassencomplex. Buiten de genoemde dagen en tijden zijn geen slagschaduwmaatregelen benodigd voor het kassencomplex.

Artikel 1 Begrippen

1.25 Kassencomplex:

Gebouwen met een uitwendige scheidingsconstructie van glas ten behoeve van het telen van gewassen, gevestigd aan de Kreekweg 2, 3 en 7 te Kapelle, zoals deze fysiek aanwezig zijn ten tijde van het vaststellen van onderhavig bestemmingsplan.

Antwoord

In het slagschaduwonderzoek dat voor zowel windpark Landmanslust als windpark Willem Annapolder is uitgevoerd is een berekening gemaakt van de te verwachten optredende slagschaduw. Hierbij is het werken met een slagschaduwmodel een algemeen geaccepteerde en betrouwbare methode om de optredende slagschaduw te bepalen en beoordelen. In de berekeningen is bovendien altijd een worst case scenario gehanteerd. Slagschaduw kan echter alleen optreden indien:

1. De zon schijnt;
2. De windturbine draait;
3. De rotor van de windturbine een zodanige stand heeft dat de windturbinebladen zich tussen de zon en een slagschaduwgevoelig object bevinden.

Voor de kans op zonneshijn wordt in de berekeningen van de te verwachten slagschaduw uitgegaan van de daadwerkelijk gemeten zonneshijn over de afgelopen 20 jaar (langjarig gemiddelde) van het meest nabijgelegen KNMI station Vlissingen.

Een kas is geen slagschaduwgevoelig object conform de Activiteitenregeling milieubeheer. In dat opzicht heeft een kas dus niet per definitie een zelfde beschermingsniveau te verkrijgen als bijvoorbeeld een woning. Tegelijkertijd is het bevoegd gezag van mening dat er in dit geval sprake is van een bijzondere situatie. Het betreft een zeer groot kassencomplex, waarin relatief grote aantallen (> 100) personen op dagelijkse basis gedurende het hele jaar werkzaam zijn. Daarom zal de voorgestelde regeling worden overgenomen in de bestemmingsplannen, teneinde een bescherming van de medewerkers van Seasun te waarborgen. Er zal dan ook,

conform de planregel, een stilstandvoorziening moeten worden ingericht om slagschaduwhinder te voorkomen.

2.5.3 Veiligheid

Indiener is van mening dat ten onrechte niet gekeken is naar het domino-effect ten aanzien van externe veiligheid en de kassen, specifiek in relatie tot de waterbassins, welke aanwezig zijn rond de kassen. Ook is indiener van mening dat onvoldoende rekening is gehouden met gevolgen van ijsworp of onderdelen van de windturbine die de kas raken, met als gevolg dat glas aanwezige medewerkers kan verwonden. Het aanhouden van een plaatsgebonden risicocontour is niet afdoende.

Antwoord

Het externe veiligheidsonderzoek is uitgevoerd conform de 'Handreiking Risicozonering Windturbines' en 'Handleiding Risicoberekeningen Windturbines (versie oktober 2019)' (hierna: HRW). Ten aanzien van risico's van ijsworp is in het onderzoek opgenomen de afstand tussen de kassen en de windturbines zodanig is dat de ijsdetectiesystemen reeds hebben ingegrepen lang voordat eventuele risico's van ijsworp op deze afstand kunnen optreden. Gegeven deze omstandigheid en het feit dat het Activiteitenbesluit reeds is geregeld dat conform artikel 3.14 lid 2 een windturbine niet in werking mag zijn indien er een risico voor de omgeving kan ontstaan, is afdoende geborgd dat dit risico zich niet zal voordoen.

Ten aanzien van het risico op letsel aan personen als gevolg van het breken van de glasconstructie door het afbreken van kleine onderdelen van een windturbine wordt dit risico verwaarloosbaar geacht. De maximale afstand waarop een onderdeel van de windturbine terecht kan komen is in het externe veiligheid onderzoek beschreven en bedraagt 408 meter. Dit overlapt met een klein deel van de kassen. Echter deze afstand is buiten de maximale werpafstand bij bladworp gelegen, zodat alleen nog de scenario's bladworp bij overtoeren en het afbreken van een klein onderdeel van toepassing kunnen zijn.

De kans op voorkomen van deze scenario's is zeer klein: in de ordegrootte $5 \cdot 10^{-6}$. Daarbij moet echter ook de kans dat een dergelijk onderdeel precies op de kassen terechtkomt bij het optreden van falen beschouwd worden. Gecombineerd wordt geconcludeerd dat deze kans in de ordegrootte $1 \cdot 10^{-8}$ tot $1 \cdot 10^{-10}$ is. Daarbij is nog niet in ogenschouw genomen dat vervolgens ook de kans dat een persoon zich precies (in de nabijheid) van die locatie bevindt moet worden betrokken. De kans dat een persoon in de kassen letsel oploopt als gevolg van een calamiteit aan de windturbines is daarmee zodanig klein dat deze als verwaarloosbaar wordt beschouwd. Ten aanzien van eventuele domino-effecten wordt het volgende gesteld: Conform art. 2.2.2. van het HRW wordt ten aanzien van domino-effecten alleen gekeken naar risicobronnen in de omgeving. Het betreft specifiek inrichtingen of buisleidingen met gevaarlijke stoffen. Het waterbassin betreft geen risicovolle inrichting of buisleiding en is derhalve niet als zodanig beschouwd. Uiteraard is het voor het glastuinbouwbedrijf zelf wel een relevant risico. Gezien de afstand tussen de rand van de aarden wal van het waterbassin en de dichtstbijzijnde windturbine (circa 360 meter) bevindt deze zich buiten de maximale werpafstand van het faalscenario bladworp, gondelval en mastbreuk. Alleen het faalscenario bladworp bij overtoeren en het afbreken van een klein onderdeel kunnen tot deze afstand reiken. Voor het afbreken van een klein onderdeel is het onwaarschijnlijk dat dit leidt tot een zodanige schade aan het

waterbassin met directe uitstroom van de totale watervoorraad tot gevolg. Dit scenario is daarom niet relevant. Het scenario bladworp bij overtoeren is daarmee het enige relevante scenario. Wanneer gekeken wordt naar de kans van voorkomen van dit scenario, gecombineerd met de kans dat vervolgens de rand van het waterbassin getroffen wordt is deze kans verwaarloosbaar klein. Derhalve is dit risico niet nader onderzocht, aangezien dit op voorhand als verwaarloosbaar mag worden beschouwd.

2.5.4 Turbulentie

Indiener maakt zich zorgen over risico's van turbulentie als gevolg van de windturbines, die mogelijk zouden kunnen leiden tot schade aan de kassen.

Antwoord

Zoals in het Milieueffectrapport aangegeven is geen relevante toename aan turbulentie ter hoogte van de kassen te verwachten als gevolg van de plaatsing van de windturbines. Om deze verwachting nader te onderbouwen is door specialist Whiffle een onderzoeksrapport opgesteld, waarin de verschillen in optredende turbulentie ter hoogte van de kassen in de huidige en toekomstige situatie inzichtelijk is gemaakt aan de hand van geavanceerde weermodellering. Uit dit onderzoek (zie bijlage 1 bij deze Nota van Antwoord) blijkt dat er geen sprake is van een significant verschil in turbulentie rond het kassencomplex als gevolg van realisatie van windpark Landmanslust en Willem Annapolder. Ook blijkt dat de algemene fluctuaties in windsnelheid en daarmee natuurlijk optredende turbulentie maatgevend zijn, ongeacht of er windturbines aanwezig zijn. Daarmee zijn eventuele vermeende effecten op de constructie van de kassen als gevolg van de plaatsing van windturbines uitgesloten.

2.5.5 Mistvorming

Indiener is van mening dat ten onrechte geen onderzoek is gedaan naar mistvorming als gevolg van windturbines.

Antwoord

Zoals in de Nota van antwoord op de zienswijzen ten aanzien van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau is aangegeven is dit fenomeen afhankelijk van meteorologische condities die gerelateerd zijn aan een combinatie van lokale, regionale en bovenregionale condities zoals hoge- en lagedrukgebieden. Het is uitgesloten dat een windpark bestaat uit 4-6 windturbines hier lokaal van invloed op is. Hieronder wordt dit nog nader toegelicht:

Het bedoelde effect in het zog (In het Engels: 'wake') van windturbines wordt omschreven als 'mixing fog', en wordt gevormd wanneer twee bijna verzadigde luchtlagen mixen. Deze situatie kan voorkomen wanneer een koude bijna verzadigde luchtlag wordt geadvecteerd over warmer zeewater. Dit leidt tot zeerook (tot 5 m boven het zeewater). De turbines zelf zorgen ervoor dat de koude lucht die passeert gemixt wordt met de warme lucht aan het zeewater. Hierdoor koelt die lucht in de wake af. De temperatuur in de wake gaat daardoor voorbij het verzadigingspunt van 100 % en condenseert. Dit proces volgt de wake en de wolk wordt dus groter op grotere afstand van de windturbine. Eén van de conclusies van een onderzoek van Institute of Technology van Karlsruhe is dat het vóórkomen van deze meteorologische situatie zeldzaam is. Dit omdat er twee luchtlagen voor nodig zijn met een uiteenlopende temperatuur,

maar allebei nabij het punt van verzadiging. Daarnaast moet de scheiding van deze luchtlagen zich op de hoogte van de windturbinebladen bevinden en mag het niet te zacht (de windturbines staan dan uit) of te hard (teveel turbulentie) waaien. Het effect kan daarnaast alleen optreden bij situaties wanneer er al sprake is van zeerook, dus niet bij mooie heldere omstandigheden.

Er zijn diverse wetenschappelijke onderzoeken gepubliceerd die ingaan op dit fenomeen, zie bijvoorbeeld:

1. Wiser R, et al. (2007) Annual Report on US Wind Power Installation, Costs and Performance Trends: 2006 (US Dept of Energy), pp 9–10.
2. Keith DW, et al. (2004) The influence of large-scale wind power on global climate. Proc Natl Acad Sci USA 101:16115–16120.
3. Kirk-Davidoff DB, Keith DW (2008) On the climate impact of surface roughness anomalies. J Atmos Sci 65:2215–2234.
4. Sta. Maria MRV, Jacobson MZ (2009) Investigating the effect of large wind farms on energy in the atmosphere. Energies 2:816–838.
5. Wang C, Prinn RJ (2010) Potential climatic impacts and reliability of very large-scale wind farms. Atmos Chem Phys 10:2053–2061.
6. Baidya Roy S, Pacala SW, Walko RL (2004) Can large wind farms affect local meteorology? J Geophys Res 109:D19101.
7. Adams AS, Keith DW (2007) Wind energy and climate: Modeling the atmospheric impacts of wind energy turbines. EOS Trans AGU 88:Fall Meeting Suppl.
8. S. Emeis (2010), Meteorological Explanation of Wake Clouds at Horns Rev Wind Farm, Institute for Meteorology and Climate Research, Karlsruhe Institute of Technology, DEWI Magazin No. 37

Er is derhalve geen risico op het optreden van dit fenomeen en het is terecht niet nader onderzocht in het milieueffectrapport.

2.5.6 Aanvaringsslachtoffers vogels in relatie tot kassen

Indiener is bevreesd dat door de komst van windturbines dode vogels door het glazen kasdek zullen vallen, daar waar ook veel medewerkers werkzaam zijn. Dit punt is niet afdoende onderzocht en vormt een veiligheidsrisico.

Antwoord

In het ecologisch rapport is opgenomen dat er maximaal 20 slachtoffers per turbine per jaar vallen. Indien een vogel een aanvaring heeft met een windturbine zal deze ofwel direct rondom de windturbine naar beneden vallen ofwel nog beperkt kunnen doorvliegen en een zachte landing maken in de directe omgeving. Het is onwaarschijnlijk dat op een afstand van meer dan 360 meter vanaf de windturbine een vogel nog met een zodanige impact uit de lucht valt dat deze schade aan objecten veroorzaakt. De kans op schade aan het glazen kasdek als gevolg van vallende vogels en eventueel letsel aan personen als gevolg daarvan, wordt daarom als niet significant beschouwd.

2.5.7 Migrantenhuisvesting

Indiener geeft aan dat ten onrechte wordt gesproken van tijdelijke huisvesting van arbeidsmigranten in de woonunits aan de Kreekweg. Dit betreft permanente huisvesting en zou als zodanig moeten worden vermeld in de bestemmingsplannen voor de windparken. Daarbij komt dat Seasun een principeverzoek heeft ingediend voor het vernieuwen en uitbreiden van de

migrantenhuisvesting, waarbij de realisatie van het windpark volgens indiener niet mag leiden tot een belemmering voor deze plannen

Antwoord

De woonunits betreffen inderdaad een permanente huisvesting van arbeidsmigranten. Dit zal worden aangepast in het definitieve bestemmingsplan. In de onderzoeken voor de windparken is reeds rekening gehouden met een mogelijke uitbreiding van de arbeidsmigrantenhuisvesting (zie bijlage 2 bestemmingsplan, paragraaf 2.9). Wij zien dan ook geen strijdigheid tussen deze ontwikkeling en de realisatie van het windpark.

2.5.8 Landschap

Indiener is van mening dat twee windparken in de Willem-Annapolder tot aanzienlijke (negatieve) verandering van het karakter van de polder zullen leiden. Indiener is het niet eens met het afwijken van het welstandsadvies door het college, aangezien volgens indiener sprake is van overhaaste en onzorgvuldige afhandeling. Volgens indiener is het onduidelijk waarom het college niet conform het welstandsadvies een windturbine heeft laten vervallen. Dit zou volgens indiener voorkomen hebben dat er veiligheidsrisico's optreden.

Antwoord

In het kader van de milieueffectrapportage heeft een uitgebreide landschappelijke effectbeoordeling plaatsgevonden, alsmede in verkenning naar inrichtingsmogelijkheden. Zoals toegelicht in het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2) is de door de welstandscommissie geschetste inrichting niet realistisch uitvoerbaar en bovendien gaat deze voorbij aan de doelstelling van het project: het optimaal benutten van deze windenergielocatie voor de opwek van hernieuwbare energie. Het college heeft daarom bewust en onderbouwd gekozen af te wijken van het advies van de commissie.

De koppeling die indiener legt tussen het welstandsadvies en veiligheidsrisico's is voor ons niet duidelijk. In het kader van het milieueffectrapport en de omgevingsvergunning is uitgebreid onderzoek gedaan naar mogelijk veiligheidseffecten. Hieruit blijkt dat het beoogde windpark kan voldoen aan de geldende wet- en regelgeving. Er zijn ook geen zienswijzen ingediend door andere belanghebbenden op dit aspect. Uit een advies van de Veiligheidsregio blijkt juist dat de plannen voldoen aan de wettelijke en beleidsmatige eisen op gebied van veiligheid. Van veiligheidsrisico's is dan ook geen sprake.

Conclusie:

Deze zienswijze leidt tot een aanpassing van het bestemmingsplan. In de planregels wordt de slagschaduwregeling zoals in 2.5.2. beschreven opgenomen en wordt een tekstuele aanvulling gedaan ten aanzien van de arbeidsmigrantenhuisvesting.

2.6 Indiener zienswijze 4

2.6.1 Ecologie

Indiener geeft aan dat volgens hem geen sprake kan zijn van een goede ruimtelijke ordening ten aanzien van natuuraspecten. Reden hiervoor is dat volgens de indiener geen onderzoek is gedaan naar cumulatieve effecten ten aanzien van vleermuisslachtoffers met de windturbines

van windpark Landmanslust. Ook zou onvoldoende onderzoek zijn gedaan naar cumulatieve effecten op vogel- en vleermuispopulaties. Tot slot is indiener van mening dat een maatregel om slachtoffers onder vleermuizen te voorkomen zou moeten worden opgenomen in het bestemmingsplan.

Antwoord

In de Natuurtoets ten behoeve van het planMER is ingegaan op eventuele cumulatieve effecten (zie onder andere hoofdstuk 3 van bijlage 6 bij het bestemmingsplan). Uit de natuurtoets blijken twee belangrijke conclusies, die samen de onderbouwing vormen van het niet optreden van cumulatieve effecten op beschermde vogel- en vleermuissoorten:

1. Met het verwijderen van het bestaande windpark Willem Annapolder neemt het aantal slachtoffers effectief af. Er zullen minder slachtoffers vallen in de toekomstige situatie, ook met de extra windturbines van windpark Landmanslust, dan in de huidige, waardoor per saldo een verbetering optreedt.
2. De veroorzaakte slachtoffers van het nieuwe windpark leiden niet tot een effect op de gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten (zelfs wanneer geen rekening wordt gehouden met punt 1), omdat de effecten (verwaarloosbaar) klein zijn (ruim beneden de 1% mortaliteitsnorm).

Zelfs wanneer de slachtofferaantallen van windpark Landmanslust zouden worden opgeteld bij die van windpark Willem-Annapolder is nog steeds sprake van afname ten opzichte van de huidige situatie. Significante effecten kunnen daarmee met zekerheid op voorhand worden uitgesloten.

Omdat er effectief sprake is van een afname van het aantal slachtoffers als gevolg van het saneren van het bestaande windpark, is het nemen van aanvullende maatregelen (stilstandvoorziening) om slachtoffers verder te beperken niet nodig. Immers: ook zonder deze maatregel is er met zekerheid geen effect op de gunstige staat van instandhouding van de betreffende vleermuissoorten. Het opnemen van maatregelen zou daarmee onevenredig bezwarend zijn voor het project.

2.6.2 Landschap

Indiener is van mening dat twee windparken in de Willem-Annapolder tot aanzienlijke (negatieve) verandering van het karakter van de polder zullen leiden. Indiener is het niet eens met het afwijken van het welstandsadvies door het college, aangezien volgens indiener sprake is van onzorgvuldige en overhaaste afhandeling. Volgens indiener is het onduidelijk waarom het college niet conform het welstandsadvies een windturbine heeft laten vervallen. Dit zou volgens indiener voorkomen hebben dat er veiligheidsrisico's optreden.

Antwoord

In het kader van de milieueffectrapportage heeft een landschappelijke effectbeoordeling plaatsgevonden, alsmede in verkenning naar inrichtingsmogelijkheden. Zoals toegelicht in het ontwerpbesluit onder paragraaf 4.2. is de door de welstandsc commissie geschetste inrichting niet realistisch uitvoerbaar en bovendien gaat deze voorbij aan de doelstelling van het project: het optimaal benutten van deze windenergielocatie voor de opwek van hernieuwbare energie.

Het college heeft daarom bewust en onderbouwd gekozen af te wijken van het advies van de commissie.

De koppeling die indiener legt tussen het welstandsadvies en veiligheidsrisico's is voor ons niet duidelijk. In het kader van het milieueffectrapport en de omgevingsvergunning is uitgebreid onderzoek gedaan naar mogelijk veiligheidseffecten. Hieruit blijkt dat het beoogde windpark kan voldoen aan de geldende wet- en regelgeving. Er zijn ook geen zienswijzen ingediend door andere belanghebbenden op dit aspect. Uit een advies van de Veiligheidsregio blijkt juist dat de plannen voldoen aan de wettelijke en beleidsmatige eisen op gebied van veiligheid. Van veiligheidsrisico's is dan ook geen sprake.

2.6.3 Slagschaduw

Indiener is van mening dat de drempelwaarde voor wanneer gesproken wordt van aanwezige slagschaduw in de onderzoeken ontbreekt en ook onder een eventuele drempelwaarde sprake kan zijn van slagschaduw. Er kan dus niet worden uitgesloten dat in de praktijk meer slagschaduw hinder optreedt dan in de modellen is berekend.

Antwoord

In het slagschaduwonderzoek dat voor windpark Landmanslust is uitgevoerd is een berekening gemaakt van de te verwachten optredende slagschaduw. Hierbij is het werken met een slagschaduwmodel een algemeen geaccepteerde en betrouwbare methode. In de berekeningen is bovendien altijd een worst case scenario gehanteerd. Slagschaduw kan alleen optreden indien:

1. De zon schijnt;
2. De windturbine draait;
3. De rotor van de windturbine een zodanige stand heeft dat de windturbinebladen zich tussen de zon en een slagschaduwgevoelig object bevinden.

Voor de kans op zonnenschijn wordt in de berekeningen van de te verwachten slagschaduw uitgegaan van de daadwerkelijk gemeten zonnenschijn over de afgelopen 20 jaar (langjarig gemiddelde) van het meest nabijgelegen KNMI station Vlissingen.

Conclusie

De zienswijze leidt niet tot een wijziging van de ontwerpbesluiten.

2.7 Indiener zienswijze 5

2.7.1 Teveel ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving

Indiener is van mening dat er met de hoogspanningsverbinding, het windpark en zonnepanelen teveel ontwikkelingen in de buurt zijn die hinder veroorzaken. Cumulatief is dat niet acceptabel. Indiener wil daarom een passende compensatie.

Antwoord

In het kader van het milieueffectrapport en de vergunningaanvraag is onderzoek gedaan naar de geluid- en slagschaduweffecten van het windpark. Hierbij is specifiek ook aandacht besteed aan de cumulatieve geluidbelasting, in combinatie met andere bronnen, waaronder de rijksweg

A58. Hieruit blijkt dat het voorgenomen plan voldoet aan alle wet- en regelgeving. Ter hoogte van de woning van indiener, die gelegen is op circa 1.275 meter van de dichtstbijgepositioneerde windturbine zijn de te verwachten effecten zelfs zeer ruim beneden de wettelijke norm en is bovendien het geluid van de rijksweg A58 (op circa 120 meter van de woning) maatgevend. Wat betreft de zonnepanelen die indiener noemt, gaan wij er van uit dat bedoeld wordt op een plan om de geluidswal langs de noordkant van de A58 te voorzien van panelen. Omdat dit nog in een vroeg stadium van planvorming zit, is dit nu niet beschouwd in het geluidsonderzoek van het windpark. Bij de uitwerking van het plan voor de zonnepanelen worden de akoestische effecten daarvan beoordeeld.

Ten aanzien van landschap is op basis van een effectbeoordeling inzichtelijk gemaakt welke (cumulatieve) effecten er kunnen optreden als gevolg van realisatie van het windpark en hoogspanningsverbindingen. Dit effect wordt aanvaardbaar geacht. Dit neemt niet weg dat er in de leefomgeving van indiener de komende jaren wijzigingen plaats vinden. Wij zijn echter van mening dat de gevolgen daarvan nog steeds aanvaardbaar zijn.

Op basis hiervan is in het kader van het bestemmingsplan dan ook geconcludeerd dat het windpark voldoet aan een goede ruimtelijke ordening.

2.8 Indiener zienswijze 6

2.8.1 Algemeen

Indiener heeft een algemeen betoog ten aanzien van haar visie op windenergie toegezonden. Dit betoog richt zich niet specifiek tegen een van de voorliggende besluiten, maar tegen de negatieve gevolgen van windenergie. Volgens indiener zouden geen windturbines meer op land moeten worden gerealiseerd.

Antwoord

Om de doelen te halen die in het Klimaatakkoord van Parijs in 2015 zijn afgesproken is in Nederland een nationaal Klimaatakkoord gesloten tussen kabinet, bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden. Het centrale doel is het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen in Nederland met ten minste 49% ten opzichte van 1990. Om deze doelstellingen te behalen is onder andere de het vergroten van de productie van hernieuwbare energie een speerpunt. De productie van hernieuwbare energie moet zelfs verviervoudigen. In 2030 dient 70% van de elektriciteit uit duurzame bronnen afkomstig te zijn. De productie op zee moet worden uitgebreid, maar ook de productie van zon en wind op land. In de hoofdlijnen staat als doel beschreven dat in 2030 via windenergie en zonne-energie 35 TWh (Terawattuur) op land wordt gerealiseerd. Op regionaal niveau is dit uitgewerkt in de Regionale Energiestrategie (het Zeeuws Energieakkoord), waarin ook weer een substantiële rol voor windenergie is weggelegd. Specifiek is daarin ook de locatie in Kapelle Schore in beeld.

Ter bescherming van de leefomgeving zijn door de wetgever normen gesteld voor onder andere veiligheid, geluid en slagschaduw, waaraan windenergieprojecten worden getoetst. Het beoogde windpark Landmanslust voldoet hier aan.

De gemeente is daarom van mening dat er een nut en noodzaak bestaat om windenergie te realiseren binnen haar gemeentegrenzen en is van mening dat dit op de beoogde locaties mogelijk is met voldoende bescherming van een goed woon- en leefklimaat voor haar inwoners.

2.8.2 Gezondheid

Indiener is van mening dat vanuit gezondheid het niet verantwoord is de windturbines te realiseren, omdat de grotere molens dan in de huidige situatie meer geluid produceren.

Antwoord

In het kader van de vergunningaanvraag en het bestemmingsplan is een akoestisch onderzoek uitgevoerd. Hierin is conform het wettelijke reken- en meetvoorschrift bepaald dat de windturbines voldoen aan de geldende normen. Omdat het exacte type windturbine nog niet bekend is en iedere windturbine zijn eigen specifieke geluidemissie karakteristiek kent, is gerekend met een 'worst case' windturbine: de meest luide windturbine passend binnen de afmetingen op deze locatie. Ook die voldoet aan de norm.

De woning van indiener bevindt zich op circa 750 meter van de dichtstbij gepositioneerde windturbine van windpark Landmanslust. Ter plaatse van de woning van de indiener is uit het akoestisch model en de geluidcontouren in het geluidrapport af te leiden dat de geluidbelasting L_{den} 43 dB en L_{night} 37 dB bedraagt als gevolg van windpark Landmanslust, voor de worst case situatie. Dit is ruim beneden de wettelijke norm. Bovendien is ter plaatse van de woning de geluidbelasting als gevolg van wegverkeer maatgevend. In de huidige situatie is de cumulatieve geluidbelasting (L_{cum}) 62 dB. In de toekomstige situatie blijft dit gelijk. De toevoeging van de windturbines is marginaal.

2.8.3 Geluidsoverlast

Indiener geeft aan dat de gehanteerde rekenmethode in de geluidonderzoeken niet te volgen of te controleren is. Ook is te weinig rekening gehouden met de lage geluidfrequentie en wordt volgens indiener onterecht gerekend met een gemiddelde waarde.

Antwoord

De gehanteerde reken- en meetmethode is wettelijk vastgelegd in bijlage 4 van de Activiteitenregeling. In het akoestisch onderzoek zijn alle invoerparameters beschreven in de bijlage. Het onderzoek is daarmee navolgbaar en reproduceerbaar en voldoet aan de wettelijke en wetenschappelijke standaard. Wij onderkennen dat het specifieke berekeningen zijn die zonder deskundigheid op dit terrein moeilijk volgbaar zijn. Dat maakt de berekeningen op zichzelf echter niet onjuist.

In het akoestisch onderzoek is tevens uitgebreid ingegaan op laagfrequent geluid en hoe dit verdisconteerd is in de Nederlandse normen. Daarmee biedt de Nederlandse norm voldoende bescherming tegen laagfrequent geluid van windturbines.

2.8.4 Hoge windmolens

Indiener is van mening dat de hoge windturbines te dominant aanwezig zijn en de verlichting hinderlijk is.

Antwoord

In het milieueffectrapport is uitgebreid onderzoek gedaan naar de landschappelijke effecten van het windpark. Zie verder 2.3.1. Ten aanzien van verlichting wordt verwezen naar de beantwoording onder 2.3.5.

2.8.5 Keuze windturbine

Indiener is van mening dat het niet klopt dat pas na vergunningverlening het type windturbine wordt gekozen. Deze mag volgens de indiener geen geluidbronvermogen van meer dan 103 dB(A) hebben. Men vindt dat vooraf bekend gemaakt moet worden welk type er geplaatst wordt zodat men daar ook op kan reageren.

Antwoord

Het is voor windenergieprojecten gebruikelijk dat een flexibele vergunning wordt toegepast, waarbij het type windturbine pas wordt gekozen na vergunningverlening. Uit vaste jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak Raad van State (ABRvS) volgt ook dat dit wettelijk toegestaan is (zie o.a. ECLI:NL:RVS:2018:616 en ECLI:NL:RVS:2016:333).

De keuze voor het uiteindelijke type windturbine is aan de ondernemer die het project realiseert, waarbij deze keuze beperkt wordt door de bandbreedte aan afmetingen zoals die in de vergunning en het bestemmingsplan is opgenomen. De uiteindelijk te kiezen windturbine moet voldoen aan de wettelijke geluidnormen op de gevel van geluidgevoelige objecten ($L_{den} = 47$ dB en $L_{night} = 41$ dB). Het bronvermogen van de windturbine is daarbij niet relevant, aangezien getoetst wordt op de gevel van de woningen, niet aan de bron. Er zal dan ook geen maximaal bronvermogen worden opgenomen in de vergunning. In het uitgevoerde geluidonderzoek is een worst case situatie getoetst, zodat met zekerheid geen onderschatting van de effecten kan optreden.

2.8.6 Veranderen bestemmingsplan

Indiener is van mening dat het bestemmingsplan om gezondheidsredenen niet zou mogen worden vastgesteld.

Antwoord

In het milieueffectrapport is in hoofdstuk 16 uitgebreid ingegaan op de huidige wetenschappelijke kennis ten aanzien van gezondheid en windenergie. Uit de wetenschap volgt dat er geen rechtstreeks verband is aangetoond tussen windturbines en gezondheidseffecten op omwonenden, zoals hoge bloeddruk, ongunstige zwangerschap uitkomsten, slaapoverlast en ziektes. Er is ook geen direct wetenschappelijk bewijs gevonden voor een verband tussen laagfrequent geluid van windturbines en gezondheidseffecten. Wel kan blootstelling aan (windturbine)geluid hinder veroorzaken. Hinder kan zich uiten in irritatie, boosheid en onbehagen. Daarom zijn er wettelijke normen vastgesteld gericht op het beperken van hinder.

Er is dan ook geen reden om het bestemmingsplan niet vast te stellen om gezondheidsredenen.

2.8.7 Planschade

Indiener is van mening dat zijn woning aanzienlijk in waarde zal dalen als gevolg van vaststellen van het bestemmingsplan en niet meer verkoopbaar zal zijn en vraagt hiervoor een vergoeding van de schade. Met name de effecten door geluidsoverlast van infrason geluid op gezondheid zijn een aantasting van het woon- en leefgenot. Mogelijk zal stilstand van de windmolens nodig zijn. De schade is volgens de indiener zodanig groot dat de economische uitvoerbaarheid van het plan in gevaar is.

Antwoord

In de wet is vastgelegd dat er een recht op planschadevergoeding bestaat. Dit is ook benoemd in het bestemmingsplan voor windpark Landmanslust. Een aanvraag voor een tegemoetkoming in schade ten gevolge van het bestemmingsplan, kan bij de gemeente Kapelle worden ingediend binnen de periode van 5 jaar na het onherroepelijk worden van het vastgestelde bestemmingsplan.

Gezien de afstand tot de windturbines en het feit dat de windturbines ruim voldoen aan de wettelijke norm ter plaatse van de woning van indiener, is van stilstand van de windturbines geen sprake. Uit jurisprudentie blijkt verder dat de toegekende planschade als gevolg van windturbines in vergelijkbare situaties als die van indiener bovendien relatief beperkt van omvang is (ECLI:NL:RVS:2020:437). Er is daarom geen reden om aan te nemen dat de economische uitvoerbaarheid van het plan in het geding is, als gevolg van mogelijke planschade.

2.8.8 Verzoek

Indiener verzoekt de gemeente het bestemmingsplan niet vast te stellen, de omgevingsvergunning niet te verlenen en onderzoek te doen naar alternatieve mogelijkheden van duurzame energie.

Antwoord

Uit de zienswijze is niet gebleken dat het bestemmingsplan niet zou kunnen worden vastgesteld en de omgevingsvergunning niet zou kunnen worden verleend. Voor een inhoudelijke motivatie verwijzen wij hiervoor naar de eerdere beantwoording onder 2.7.1 t/m 2.7.6. In het kader van de energietransitie en de regionale energiestrategie (RES) wordt bovendien reeds volop gewerkt aan verschillende vormen van duurzame energie en energiebesparing.

2.9 Indiener zienswijze 7

2.9.1 Windpark Landmanslust past niet binnen de omgeving

Indiener is van mening dat de realisatie van de twee windturbines van windpark Landmanslust niet past binnen het strategisch kompas van de gemeente, aangezien dit ten koste gaat van het groene en open karakter van de gemeente.

Antwoord

In het kader van het milieueffectrapport is onderzoek gedaan naar de landschappelijke effecten, waaronder de effecten op visuele rust, herkenbaarheid en zichtbaarheid van het windpark. Aan

de hand van diverse visualisaties en een 3D model is een beoordeling van de effecten gemaakt. Hieruit blijkt dat de windturbines zichtbaar zijn, maar dat de gevolgen van het voornemen landschappelijk aanvaardbaar zijn. Dit neemt niet weg dat er in de leefomgeving van indienen de komende jaren wijzigingen plaats vinden. Wij zijn echter van mening dat de gevolgen daarvan nog steeds aanvaardbaar zijn en ook passen binnen het strategisch kompas van de gemeente.

2.9.2 *Geen noodzaak voor realiseren*

Indiener is van mening dat de bijdrage van de gemeente Kapelle aan de RES van 6% in het bod, onevenredig groot is. Het feit dat binnen de gemeente Kapelle een relatief eenvoudige aansluiting op het hoogspanningsnet is te realiseren doet volgens indienen niet ter zake, omdat de hinder van duurzame energieprojecten te groot is. Het op te richten windfonds is onvoldoende compensatie.

Antwoord

De locatie van het beoogde windpark is door de provincie aangewezen als concentratielocatie voor windenergie. Op deze concentratielocaties moet de windenergieopgave, die een regionale vertaling van de landelijke opgave is, worden ingevuld. Binnen de gemeente Kapelle is één van deze concentratielocaties gelegen. De gemeente is van mening dat het behalen van de klimaat- en energiedoelstellingen belangrijk is en wil daarom met het invullen van de concentratielocatie haar bijdrage leveren. Met één locatie voor windenergie binnen de gemeente (de concentratielocatie Willem Annapolder) zijn wij van mening dat dit een eerlijke bijdrage is aan de doelstellingen. Het feit dat een goede netaansluiting beschikbaar is in de gemeente heeft geen rol gespeeld bij het vastleggen van de provinciale concentratielocaties, maar zorgt er wel voor dat de maatschappelijke kosten voor de realisatie van hernieuwbare energie beperkter zijn, omdat geen kostbare investeringen in het elektriciteitsnet nodig zijn.

2.9.3 *Milieueffectrapportage en bestemmingsplan zijn niet goed onderzocht*

Indiener stelt dat in het bestemmingsplan en het MER teveel aannames zijn gedaan en het windturbinetype ten onrechte niet bekend is. Ook is de economische haalbaarheid onvoldoende gemotiveerd. Indienen verzoekt op deze punten het MER en het bestemmingsplan aan te vullen.

Antwoord

In het MER en de onderliggende onderzoeken is telkens gekozen om 'worst case' uitgangspunten te hanteren en een worst case voorbeeldwindturbine te gebruiken voor de berekeningen van bijvoorbeeld geluid en slagschaduw. Daarmee is er voldoende duidelijkheid over de te verwachten maximale effecten van het windpark en deze manier van werken is gebruikelijk voor windenergieprojecten. Het uiteindelijk te realiseren type windturbine is voor het bestemmingsplan niet relevant, de afmetingen wel. Die zijn daarom ook vastgelegd. Het exacte windturbinetype wordt pas gekozen nadat hiervoor een aanbesteding heeft plaatsgevonden. Die aanbesteding vindt pas plaats na vergunningverlening en verkrijgen van de SDE++ subsidie. Voor de beantwoording van de financiële uitvoerbaarheid wordt verwezen naar 2.2.2.

2.9.4 Geluid

Indiener stelt in het akoestisch onderzoek naar cumulatieve effecten een onjuiste ashoogte is gehanteerd. Deze zou lager zijn dan de in het bestemmingsplan mogelijk gemaakte ashoogte. Indiener is van mening dat de classificatie van de geluidbelasting ter plaatse van de Smokkelhoekweg tamelijk slecht is en daarmee geen extra geluidbelasting van windturbines toegestaan zou mogen worden.

Antwoord

In het akoestisch onderzoek (bijlage 2 bij het bestemmingsplan) zijn de gehanteerde uitgangspunten en input parameters opgenomen in de bijlagen bij de rapportage. Hierin is ook de ashoogte van de gehanteerde windturbines opgenomen. Daarbij is een worst case benadering gehanteerd, waarbij de windturbine met de maximale afmetingen passend binnen het bestemmingsplan en met de hoogste geluidbelasting ter plaatse van de woningen als uitgangspunt is genomen.

Ook zijn de cumulatieve geluideffecten beoordeeld. In de huidige situatie is als gevolg van het geluid van het wegverkeer en het industrieterrein sprake van een cumulatieve geluidbelasting van 60 dB (Lcum). Hierin heeft wegverkeer het grootste aandeel, gevolgd door industrielawaai. Na toevoeging van de windturbine blijft de cumulatieve geluidbelasting op 60 dB Lcum. Reden hiervoor is dat het bestaande geluid van het industrieterrein en de snelweg maatgevend is en de toevoeging van de windturbines marginaal is. De extra geluidbelasting door de windturbines is daarmee aanvaardbaar.

2.9.5 Provinciaal beleid gewijzigd

Indiener geeft aan dat het provinciaal beleid gewijzigd is voor de concentratielocatie Willem-Annapolder, waardoor nu niet alleen de bestaande windturbines mogen worden vervangen, maar ook aanvullende windturbines kunnen worden gerealiseerd. Omdat dit in het verleden anders was, is de realisatie van windpark Landmanslust ongewenst.

Antwoord

Het bestemmingsplan wordt getoetst aan het huidige provinciale beleid. In de huidige omgevingsverordening is de locatie Willem Annapolder, waar windpark Landmanslust onder valt, als concentratielocatie aangewezen. Dit is ook overgenomen in de Regionale Energiestrategie, mede naar aanleiding van de afspraken uit het klimaatakkoord en de doelstellingen voor opwek van hernieuwbare energie. Als gevolg van nieuwe inzichten en nieuwe doelstellingen worden regelmatig wijzigingen doorgevoerd in beleid. Dit is geen reden om windpark Landmanslust vanuit een goede ruimtelijke ordening niet te realiseren.

3 WIJZIGINGEN N.A.V. ZIENSWIJZEN

3.1 Samenvatting

Naar aanleiding van de zienswijzen wordt één inhoudelijke wijziging en één tekstuele wijziging doorgevoerd in het bestemmingsplan voor windpark Landmanslust. In de planregels zal een regel worden opgenomen ter voorkoming van slagschaduwhinder ter plaatse van het kassencomplex van Season:

Planregels

4.3 Specifieke gebruiksregels

4.3.1 *Maatwerkvoorschrift ten aanzien van slagschaduw*

- a. de windturbines bestemd voor 'Bedrijf – Windturbinepark' dienen te voldoen aan de slagschaduwnorm van maximaal 6 uur slagschaduw per jaar op slagschaduwgevoelige objecten. Indien meer dan 6 uur per jaar slagschaduw optreedt moet een automatische stilstandvoorziening worden ingesteld en in werking treden;
- b. het kassencomplex gevestigd aan de Kreekweg 2 te Kapelle dient te worden beschouwd als een slagschaduwgevoelig object;
- c. specifiek voor het kassencomplex geldt dat voorkomen van slagschaduw alleen benodigd is gedurende werktijden. Dit betekent dat een automatische stilstandvoorziening in werking treedt van maandag tot en met zaterdag, binnen de volgende tijden:

- december - januari 08:00 – 17:00 uur
- februari – mei 07:00 – 17:00 uur
- juni – augustus 06:00 – 17:00 uur
- september – november 07:00 – 17:00 uur

Deze voorziening zorgt ervoor dat er op deze dagen en tijden geen slagschaduw kan optreden ter plaatse van het kassencomplex. Buiten de genoemde dagen en tijden zijn geen slagschaduwmaatregelen benodigd voor het kassencomplex.

Artikel 1 Begrippen

1.25 *Kassencomplex*:

Gebouwen met een uitwendige scheidingsconstructie van glas ten behoeve van het telen van gewassen, gevestigd aan de Kreekweg 2, 3 en 7 te Kapelle, zoals deze fysiek aanwezig zijn ten tijde van het vaststellen van onderhavig bestemmingsplan.

In de omgevingsvergunning is geen wijziging benodigd, aangezien de slagschaduwnormen en de eis tot het instellen van een stilstandvoorziening rechtstreeks volgen uit het Activiteitenbesluit. Verder zal een tekstuele wijziging worden doorgevoerd ten aanzien van de migrantenhuisvesting aan de Kreekweg. Deze is permanent en niet tijdelijk, zoals in het ontwerp ten onrechte was opgenomen.